

Fyresdal kommune
Klokkehamaren 6
3870 FYRESDAL

Saksbehandlar, innvalstelefon

Tonje Katrine Vaage, 33371109

Rår ifrå og vil vurdere påklaging - fråsegn - dispensasjon - Fyresdal - 73/3 - oppføre låve

Vi viser til oversending frå Fyresdal kommune datert 16.06.2026.

Saka gjeld

Saka gjeld søknad om dispensasjon for oppføring av ein låve på Øvre Øysæ, gbnr. 73/3, i Fyresdal kommune. Øvre Øysæ er eit gammalt gardsbruk i nordre enden av Øysævatn. Garden hadde busetting fram til rundt 1900, og har sidan vore fråflytta. I dag blir garden brukt som hytte. Den nye låven skal oppførast på eksisterande grunnmur utan behov for terrenginngrep. Føremålet ved tiltaket er å sette opp eit tradisjonelt landbruksbygg, som vil bli nytta til blant anna ved og materiallager for hytta. Det går fram av situasjonsplan vedlagt søknad at låven vil bli om lag 6 meter x 15 meter, som gir eit samla BYA på 90 m².

I kommuneplanen sin arealdel for Fyresdal kommune (2014-2026) er eigedommen satt av til LNF-føremål med omsynssone for villrein. Det er søkt om dispensasjon frå arealføremålet som krev at tiltak skal være knytt til stadbunden næring, og frå omsynssona for villrein.

Rolla til miljøavdelinga

Fagavdelingane til Statsforvaltaren skal i medhald av plan- og bygningslova § 19-1 sjå til at dispensasjonar ikkje er i strid med nasjonale og viktige regionale interesser innan miljøvern, klima, landbruk, samfunnstryggleik, folkehelse, interessene til barn og unge og gravplassar. Omsynet til viktige funksjonsområde for villrein er eit av ansvarsområda til Statsforvaltaren si miljøavdeling.

Vurderingane til miljøavdelinga

Rettsleg grunnlag og nasjonale interesser

Naturmangfaldlova kapittel II slår fast at utøving av offentleg mynde skal bygge på eit godt kunnskapsgrunnlag, føre-var-prinsippet, og at påverknad av tiltaket skal vurderast ut frå samla belastning på økosystemet, jf. nml. §§ 7-10. Vi viser også til naturmangfaldlova § 5 om varetaking av arter og deira økologiske funksjonsområde.

I Klima- og miljødepartementets rundskriv T-2/16 *Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet*, punkt 3.6, er konflikt med viktige funksjonsområde for villrein trekt frem som ei nasjonal interesse som kan gi grunnlag for motsegn. Vi legg til grunn at det også gjeld ved enkeltvedtak etter plan- og bygningslova, jf. § 1-9 tredje ledd.

Tiltaket ligg innanfor «Nasjonalt villreinområde» i Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei – Heiplanen. Ifølgje retningslinjene kapittel 2.1.10 skal det innanfor dette området bli lagt stor vekt på omsynet til villrein i all arealforvaltning og handsaming av sakar. Det skal også bli lagt spesiell vekt på å unngå verksemd, aktivitet og forstyrringar i vinterbeiteområde, kalvingsområde og viktige trekkområde samt fokusområde i aktuelle årstider/periodar. Det er også opna for at det kan bygge eit mindre frittstående uthus. Dei spesielle retningslinjene seier ingenting konkret om uthus til fritidsbustader, men for landbruks- og utmarksnæring kan man restaurere eksisterande stolar og tuftar ut til eit maksimalt BRA på 50 m². Generelt skal lokalisering av alle nye bygg skje i minst mogleg konflikt med villreinens arealbruk etter vurderingar basert på eit oppdatert kunnskapsgrunnlag i samsvar med plan.

Kvalitetsnorm for villrein (Rangifer Tarandus) ble fastsett ved kgl.res. 23 juni 2020. I artikkel 1 i kvalitetsnorma heiter det at «kvalitetsnormen er retningsgivende for myndighetens forvaltning i alle saker som har betydning for villrein». Kvalitetsnorma har fastsett grenseverdiar for god, middels og dårleg kvalitet for villreinens leveområde, basert på delnorma bestandsforhold, lavbeite og leveområde og menneskeleg påverking. Målet er at minimum middels kvalitet for dei enkelte villreinområda blir oppretthaldt eller nådd snarast mogleg, og på lengre sikt er det også eit mål at dei nasjonale villreinområda skal ha god kvalitet, jf. artikkel 3.

Omsynet til villrein er også trekt fram i *Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-2027*. I regjeringa si forventning nr. 58 heiter det at «villreinens leveområder sikres, og vedtatte regionale planer for villreinfjella oppdateres i samsvar med ny kunnskap og følges opp i den kommunale planleggingen». Vidare kjem det fram av den nye stortingsmeldinga Meld. St. 18 (2023-2024) *Ein forbetra tilstand for villrein* at regjeringa legg opp til «ein høg terskel for nye inngrep i villreinområda», og seier det er «nødvendig med ei heilskapleg og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet». Det er altså ei klar forventning frå regjeringa om at kommunane skal vektlegge omsynet til villrein i si arealplanlegging.

For å kunne gi dispensasjon i medhald av plan- og bygningslova § 19-2 må omsyna bak føresegnene det dispenserast frå, omsyna i føremålsføresegna i lova, eller nasjonale eller regionale interesser, ikkje bli vesentleg tilsidesett. I tillegg må fordelane ved å gi dispensasjon vere klart større enn ulempene etter ei samla vurdering, jf. andre ledd i føresegna. Sosialmedisinske, personlege og menneskelege omsyn har normalt ikkje avgjerande vekt i dispensasjonssaker, jf. Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 242. Vidare følgjer det av plan- og bygningslova § 19-2 tredje ledd at det ved dispensasjon frå lova og forskrift til lova særleg skal leggst vekt på konsekvensane for mellom anna miljø.

Om situasjonen for villreinen

Villrein er frå 2021 rekna som nær trua (NT) på den nasjonale raudlista for arter. Dei aller fleste bestandane av europeisk villrein lever i Noreg, og gjennom Bern-konvensjonen har Noreg ein plikt til å verne om villreinen som ein nasjonal ansvarsart. Ifølgje Artsdatabanken er leveområdet til villreinen under aukande press som følgje av samfunnet sin arealbruk og menneskeleg ferdsel i og omkring fjellområda. Den norske villreinstammen er også under sterkt press frå sjukdom og klimaendringar.

Villrein er svært var for forstyrring, og bruker store areal i syklusar som varierer i løpet av året og mellom år. Den viktigaste føresetnaden for ein levedyktig villreinstamme er derfor å oppretthalde

store nok leveområde med tilstrekkeleg kvalitet. Klima- og miljødepartementet har trekt fram at «en av de største utfordringene [for villreinen] er bit-for-bit-nedbygging, hvor hvert enkelt inngrep isolert sett ikke har stor negativ påvirkning, men hvor den samlede belastningen over tid blir betydelig», jf. fråsegna deira av 26.03.2021 til sak om vesentlege innvendingar til *Regional plan for Hardangervidda 2019-2035*.

Kvalitetsnorma viser at berre eitt av Noregs villreinområde har god kvalitet, noko som er svært alvorleg. Setesdal Austhei villreinområde ble i 2021 vurdert til middels kvalitet, etter at alle delnormer ble satt til middels. Det er derfor store krav til å ikkje berre sikre at tilstanden i villreinområdet ikkje blir forverra, men også at ho blir forbetra. Det er særleg måleparametre knytt til arealforvaltning som har stor påverknad på kvalitetsvurderinga til området, og omsynet til villrein må vege tungt ved vurdering i sakar som påverkar reinens leveområde, dersom målet i kvalitetsnorma om å oppnå god kvalitet på sikt skal nåast.

Vurdering av tiltaket

Kart over leveområda til villrein i Naturbase, oppdatert i 2021, viser at eigedommen ligg innafor sommar/høstbeite, vinterbeite og barmarksbeite for villreinen. Den ligg også tett på kalvingsområde mot vest, og trekkruter rundt Øysævatn. Dette er forhold som gjer at det er særleg viktig å vektlegge omsynet til villreinen ved handsaming av sakar som kan føre til økt ferdsel og menneskeleg påverknad i området.

Ut frå tilgjengelege flyfoto frå området kan vi sjå at det var oppført ei låve på den aktuelle plasseringa på bildar frå 1972, og 1981. På neste tilgjengelege bilde frå 2004 kan det sjå ut til at låven har rast saman. På bilde frå 2007 er dette tydeleg. Fordi det har gått så lang tid sidan låven raste saman, vurderer Statsforvaltaren ved miljødirektøren at denne saka gjeld oppføring av ein ny låve, uavhengig av at grunnmuren framleis står. Miljødirektøren legg og til grunn at saka gjeld ein fritidseigedom i eit LNF-område, da det er opplyst at eigedommen blir brukt som ei hytte. Det er ikkje opplyst om at det blir drevet landbruksverksemd på eigedommen som tilseier at låven er knytt til stadbunden næring.

Tiltaket ligg innafor nasjonalt villreinområde etter Heiplanen. Innafor dette området er det i Heiplanen lagt vekt på at det er eit ønske om å bevare gamle stølsbygg og stølslandskap som kulturminne. I planen er det opna for at ein kan kunne gi dispensasjon frå LNF-føremålet dersom grunneigar ønskjer å teke i vare eller restaurere stølsområde, sjølv om det ikkje lenger er aktiv drift på eigedomen som kan dokumenterast som landbruks- eller utmarksnæring. I denne saka er det ikkje framlagt nokon opplysningar som tilseier at dette er eit gammalt stølslandskap som er omfatta av denne delen av Heiplanen. Sjølv om det hadde vore eit stølslandskap setter uansett Heiplanen eit tak på maksimal storleik for gjenoppbygging på 30 m² BRA, som er vesentleg lågare enn det som det nå er søkt om.

I stortingsmeldinga *Ein forbetra tilstand for villrein* blir det lagt vekt på at det er nødvendig med ei heilskapleg og restriktiv arealforvaltning i villreinfjella. Dette er også trekt fram i *Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet* (2025) punkt 3.8, der det går fram at arealplanlegging skal bidra til å nå målet om ei heilskapleg og restriktiv arealforvaltning i villreinfjella, som inneber at det skal vere ein høg terskel for inngrep i villreinens leveområde. Miljødirektøren vurderer at ein dispensasjon til eit nytt bygg på 90 m² i villreinfjellet, tett på viktige funksjonsområde for villreinen, er i strid med dei nasjonale måla og føringane om ein restriktiv arealforvaltning.

Vidare vil eit nytt bygg av denne storleiken etter vår vurdering være eit bidrag til ein bit-for-bit-nedbygging av villreinområdet, noko som er blitt trekt fram av Klima- og miljødepartementet som

ein av dei største utfordringane for villreinen. Vi viser her til naturmangfaldlova § 10, som seier at ein påverknad av eit økosystem skal vurderast ut frå den samla belastninga som økosystemet er eller vil bli utsett for.

Til slutt minner vi om at kommunen berre kan gi dispensasjon etter plan- og bygningslova § 19-2 dersom fordelane ved å gi dispensasjon er klart større enn ulempene. Vi kan ikkje sjå at det er nokre relevante fordelar i denne saka knytt til arealformålet eller omsynet til villrein.

Konklusjon

Statsforvaltaren ved miljødirektøren finn at tiltaket kjem vesentleg i strid med nasjonale interesser knytt til viktige funksjonsområde for villrein, jf. plan- og bygningslova § 19-2 andre ledd. Vi rår ifrå at kommunen innvilgar dispensasjon til omsøkt tiltak, og vil vurdere påklaging av eit eventuelt positivt vedtak.

Vi ber om kopi av vedtak i saka.

Med helsing

Grethe Helgås (e.f.)
direktør - miljøavdelingen

Tonje Katrine Vaage
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Telemark fylkeskommune
Villreinnemnda for Setesdalsområdet

Postboks 2844   3702   SKIEN